

พุทธประวัติจากพระโอษฐ์

ภาคนำ

ข้อความให้เกิดความสนใจในพระพุทธประวัติ.

โลกธาตุหนึ่ง มีพระพุทธเจ้าเพียงองค์เดียว*

อานนท์! ภิกษุผู้ฉลาดในฐานะและอรุณะนั้น ย่อมรู้ว่า ขอนี้มิใช่ฐานะ ขอนี้มิใช่โอกาสที่จะมี คือข้อที่ในโลกธาตุอันเดียว จะมีพระตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ สององค์ เกิดขึ้นพร้อมกัน ไม่ก่อน ไม่หลังกัน. นั่นมิใช่ฐานะที่จะมีได้.

ส่วนฐานะ อันมีได้นั้น คือข้อที่ในโลกธาตุอันเดียว มีพระตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะองค์เดียว เกิดขึ้น. นั่นเป็นฐานะที่จะมีได้.

๑. บาลี พุทธาคกุสฺส อปฺป. ม. ๑๔/๑๗๑/๒๔๕. ทวิสแก้พระอานนท์ ที่เขววัน.

การปรากฏของพระตถาคต มีไฉ่ยากในโลก*

ภิกษุ ท.! การมาปรากฏของ บุคคลเอก (ไม่มีใครซ้ำสอง) มีไฉ่ยากในโลก. ใครเล่า เป็นบุคคลเอก? ตถาคต ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ชอบเอง เป็นบุคคลเอก (ไม่มีใครซ้ำสอง). ภิกษุ ท.! การมาปรากฏของ บุคคลเอกนั้นแล มีไฉ่ยากในโลก.

โลกที่กำลังหมุนเหวี่ยง ยังสนใจในธรรมของพระตถาคต^๑

ภิกษุ ท.! เพราะเหตุที่ตถาคต ผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดขึ้น จึงเกิดมี ของนาคัจจรรย^๒ ไม่เคยมี สอดคล้องปรากฏขึ้น. สอดคล้องอะไรเล่า?

๑. ภิกษุ ท.! ประชาชนทั้งหลาย พอใจในกามคุณ ยินดีในกามคุณ บันเทิงอยู่ในกามคุณ, ครั้นตถาคตแสดง ธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับกามคุณ ประชาชนเหล่านั้นก็ฟัง เจียหูฟัง ตั้งใจฟัง เพื่อให้เข้าใจทั่วถึง. ภิกษุ ท.! นี่คือนาคัจจรรย^๒ ไม่เคยมี อย่างที่หนึ่ง, มีขึ้นมา เพราะการบังเกิดของตถาคต ผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า.

๒. ภิกษุ ท.! ประชาชนทั้งหลาย พอใจในการถือตัว ยินดีในการถือตัว บันเทิงอยู่ในการถือตัว, ครั้นตถาคตแสดง ธรรมที่กำจัดการถือตัว ประชาชนเหล่านั้นก็ฟัง เจียหูฟัง ตั้งใจฟัง เพื่อให้เข้าใจทั่วถึง. ภิกษุ ท.! นี่คือนาคัจจรรย^๒ ไม่เคยมี อย่างที่สอง, มีขึ้นมา เพราะการบังเกิดของตถาคต ผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า.

๑. บาลี เอก. อ. ๒๐/๒๔/๑๔๐. ครุสแก่ภิกษุทั้งหลาย.

๒. บาลี จุกุก. อ. ๒๑/๑๘๘/๑๒๘. ครุสแก่ภิกษุทั้งหลาย ที่เชวณ.

๓. ภิกษุ ท. ! ประชาชนทั้งหลาย พอใจในความวุ่นวายไม่สงบ ยินดีในความวุ่นวายไม่สงบ บั่นเทิงอยู่ในความวุ่นวายไม่สงบ, ครั้นตลาคตแสดง ธรรมที่เป็นไปเพื่อความสงบ ประชาชนเหล่านั้นก็ฟัง เจียหูฟัง ตั้งใจฟัง เพื่อให้เข้าใจทั่วถึง. ภิกษุ ท. ! นี่คือนาอัสจรรย ไม่เคยมี อย่างที่สาม, มีขึ้นมา เพราะการบังเกิดของตลาคต ผู้รันทดสัมมาสัมพุทธะ.

๔. ภิกษุ ท. ! ประชาชนทั้งหลาย ประกอบอยู่ด้วยวิชา เป็น คนบอด ถูกความมืดครอบงำเอาแล้ว, ครั้นตลาคตแสดง ธรรมที่กำจัดวิชา ประชาชนเหล่านั้นก็ฟัง เจียหูฟัง ตั้งใจฟัง เพื่อให้เข้าใจทั่วถึง. ภิกษุ ท. ! นี่คือนาอัสจรรย ไม่เคยมี อย่างที่สี่, มีขึ้นมา เพราะการบังเกิดของตลาคต ผู้รันทดสัมมาสัมพุทธะ.

การมีธรรมของพระตลาคตอยู่ในโลก คือความสุขของโลก*

ภิกษุ ท. ! เมื่อพระสุคตกัถิ ระเบียบวินัยของพระสุคตกัถิ ยังคงมีอยู่ ในโลกเพียงใด อันนั้นก็ยังเป็นไปเพื่อความเกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุข ของชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่โลก, เพื่อประโยชน์ เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย, อยู่เพียงนั้น.

ภิกษุ ท. ! พระสุคตนั้นคือใครเล่า? คือตลาคต บังเกิดขึ้นในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ผู้ตรัสรู้ชอบเอง ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถิฝึกคนควรฝึกไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ เป็นผู้ เบิกบานแล้ว จำแนกธรรมออกสอนสัตว์. นี่คือนะ พระสุคต.

ภิกษุ ท. ! ระเบียบวินัยของพระสุคตนั้นคืออะไรเล่า? คือตลาคตนั้น แสดงธรรมไพเราะในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่ที่สุด, ประกาศพรหมจรรย์

๑. บาลี จกุกก. ข. ๒๑/๑๔๗/๑๖๐.

พร้อมทั้งอรรณะ พร้อมทั้งพญานะ บิสุทธบริบูรณ์สิ้นเชิง. ^๑ธรรมที่ตถาคต
แสดง พรหมจรรย์ที่ตถาคตประกาศ ^๒นี้แล คือ ระเบียบวินัยของตถาคต.

ภิกษุ ท.! เมื่อพระสุคตกัถิ ระเบียบวินัยของพระสุคตกัถิ ยังคงมีอยู่
ในโลกเพียงใด อันนั้น ก็ยังเป็นไปเพื่อความเกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อ
ความสุขของชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่โลก, เพื่อประโยชน์ เพื่อความ
เกื้อกูล เพื่อความสุข แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย, อยู่เพียงนั้น.

พระตถาคตเกิดขึ้นเพื่อความสุขของโลก^๓

พราหมณ์เอ๋ย! มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่ง กลางคืน^๑ ก็เข้าใจ
ไปว่ากลางวัน^๒ กลางวัน^๓ ก็เข้าใจไปว่ากลางคืน. ^๔ซัน เรากล่าวว่า
เป็นเพราะสมณพราหมณ์เหล่านั้น เป็นผู้ยู่ด้วยความหลง.

พราหมณ์เอ๋ย! ส่วนเราตถาคต ย่อมเข้าใจกลางคืนเป็นกลางคืน
กลางวันเป็นกลางวัน.

พราหมณ์เอ๋ย! เมื่อใครจะเรียกผู้ใดให้เป็นการถูกต้องว่า เป็นสัตว์ผู้
มีความไม่หลงอยู่เป็นปรกติ และเกิดขึ้นเพื่อความเกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก
เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก, เพื่อประโยชน์ เพื่อความ
เกื้อกูล เพื่อความสุข ของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายแล้ว; เขาเมื่อจะเรียก
ให้ถูกต้องเช่นนั้น พึงเรียกเราตถาคต^๕นี้แล ว่าเป็นสัตว์ผู้มีความไม่หลงอยู่เป็น
ปรกติ เกิดขึ้นเพื่อความเกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก
เพื่ออนุเคราะห์โลก, เพื่อประโยชน์ เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุข ของเทวดา
และมนุษย์ทั้งหลาย.

๑. บาลี ภยภวสุตฺต ม.ม. ๑๒/๓๗/๔๖. ทวิสสัณฺฑาสุตฺตนิพฺพาวคณฺณํ ที่เชตวัน.

๒. คำว่า กลางคืน กลางวัน ในที่นี้ มิได้มีความหมายตามตัวหนังสือ.

พระตถาคตเกิดขึ้นในโลก เพื่อแสดงแบบแห่งการครองชีวิตอันประเสริฐแก่โลก^๑

ภิกษุ ท. ! ตถาคตเกิดขึ้นในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยตนเอง สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรรยา ดำเนินไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถิ์ ผู้คนควรฟังไม่มีไกรยิ่งกว่า เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ เป็นผู้เบิกบานแล้ว จ्ञาเนกธรรมออกสั่งสอนสัตว์.

ภิกษุ ท. ! ตถาคตนั้น ได้ทำให้แจ้งซึ่งโลกนี้ กับทั้งเทวดา มาร พรหม ซึ่งหมู่สัตว์กับทั้งสมณพราหมณ์ พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์ ด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้ว ประกาศให้ผู้รู้แจ้งตาม.

ตถาคตนั้น แสดงธรรมไพเราะในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง.

คฤหบดี หรือลูกคฤหบดี หรือคนที่เกิดในตระกูลอื่นใดในภายหลัง ย่อมพึงธรรมนั้น. ครั้นฟังแล้ว ย่อมเกิดศรัทธาในตถาคต. กุลบุตรนั้น ผู้ประกอบอยู่ด้วยศรัทธา ย่อมพิจารณาเห็นว่า “ขรवास คับแคบ เป็นทางมาแห่งธุลี; ส่วน บรรพชา เป็นโอกาสว่าง. มันไม่เป็นไปได้โดยง่ายที่เราผู้อยู่ครองเรือนเช่นนี้ จะประพฤติพรหมจรรย์นั้น ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์โดยส่วนเดียว เหมือนสังข์ที่เขาขัดสะอาดแล้ว. ถ้ากระไร เราพึงปลงผมและหนวด ครองผ้า ย้อมผ้าค ออกจากเรือนไป, บวชเป็นผู้ไม่มีเรือนเถิด.”

๑. บาลี ม.ม. ๑๒/๔๘๔/๔๕๕. ครัตถ์แก่ภิกษุ ท. ที่เชทวัน, และบาลีอื่นๆอีกเป็นอันมาก.

พระตถาคตเกิดขึ้น แสดงธรรมเพื่อความรำงับ, คับ, ฐึ๋น^๑

ภิกษุ ท. ! ตถาคต เกิดขึ้นแล้ว ในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยตนเอง สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรรยา ดำเนินไปได้ ฐึ๋นแจ้งโลก เป็นสาวกผู้ไม่ควรฝึก ไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ เป็นผู้เบิกบานแล้ว จ्ञาเนกธรรมออกสั่งสอนสัตว์.

ธรรมที่ตถาคตแสดง นั้น เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อความสงบรำงับ, เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อความดับเย็นสนิท, เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อความรู้ครบถ้วน, เป็นธรรมที่ประกาศไว้โดยพระสุคต.

ธรรมชาติ ๓ อย่าง ทำให้พระองค์เกิดขึ้นเป็นประทีปของโลก^๒

ภิกษุ ท. ! ถ้ธรรมชาติ ๓ อย่างเหล่านี้ ไม่พึงมีอยู่ในโลกแล้วไซ้, ตถาคตก็ไม่ต้องเกิดขึ้นในโลก เป็นอรหันตสัมมาสัมพุทธะ; และธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ก็ไม่ต้องรุ่งเรืองไปในโลก. ธรรมชาติ ๓ อย่างนั้น คืออะไรเล่า? คือ ชาติ ด้วย ชรา ด้วย มรณะ ด้วย. ภิกษุ ท. ! ธรรมชาติ ๓ อย่างเหล่านี้แล ถ้าไม่มีอยู่ในโลกแล้วไซ้, ตถาคตก็ไม่ต้องเกิดขึ้นในโลกเป็นอรหันตสัมมาสัมพุทธะ; และธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ก็ไม่ต้องรุ่งเรืองไปในโลก.

ภิกษุ ท. ! เพราะเหตุใดแล ที่ธรรมชาติ ๓ อย่างเหล่านี้ มีอยู่ในโลก, เพราะเหตุนี้ ตถาคตจึงต้องเกิดขึ้นในโลกเป็นอรหันตสัมมาสัมพุทธะ; และธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว จึงต้องรุ่งเรืองไปในโลก.

๑. บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๒๔/๑๑๔. ทวิตถักภิกษุ ท. ที่ปามะม่วงของหมอชิวก โกลถุงราชกฤห์.

๒. บาลี ทสก. อ. ๒๔/๑๕๔/๗๖. ทวิตถักภิกษุ ท.

ผู้เชื่อฟังพระศาสดา จะได้รับประโยชน์สืบสันกาลนาน^๑

ภิกษุ ท. ! เราแล เป็นผู้ฉลาดในเรื่อง โลกนี้ ฉลาดในเรื่อง โลกอื่น, เป็นผู้ฉลาดต่อ วิภวชน^๒เป็นทอญของมาร ฉลาดต่อ วิภวชน^๓ไม่เป็นทอญของมาร, เป็นผู้ฉลาดต่อ วิภวชน^๔เป็นทอญของมฤคย^๕ ฉลาดต่อ วิภวชน^๖ไม่เป็นทอญของมฤคย^๗. ชนเหล่าใดถือว่าเรื่องนั้นควรฟังควรเชื่อ ชื่อนั้นจักเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข แก่ชนทั้งหลายเหล่านั้นสืบกาลนาน.

(ครั้นพระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำนี้แล้ว พระสุคตได้ตรัสคำอื่นอีกดังนี้ว่า :-)

ทั้งโลกนี้แลโลกอื่น ศาสดาผู้ทราบคือได้ประกาศไว้ชัดแจ้งแล้ว. ทั้งที่ทรมารไปไม่ถึง และที่ทรมฤคยไปไม่ถึง ศาสดาผู้รู้ชัดเข้าใจชัด ได้ประกาศไว้ชัดแจ้งแล้ว เพราะความรู้โลกทั้งปวง. ประตูนครแห่งความไม่ตาย ศาสดาเปิดโถงไว้แล้ว เพื่อสัตว์ทั้งหลายเข้าถึงดินอันเกษม. กระแสแห่งมารผู้มีบาป ศาสดาปิดกั้นเสียแล้ว กำจัดเสียแล้ว ทำให้หมดพิษสงแล้ว. ภิกษุ ท. ! เธอทั้งหลายจงเป็นผู้มากมุนด้วยปราโมทย์ปรารถนาธรรมอันเกษมจากโยคะเถิด.

ทรงขนานนามพระองค์เองว่า “พุทธะ”^๒

(การสนทนากับโณพราหมณ์, เริ่มในที่นี้ด้วยพราหมณ์พูดถาม)

“ท่านผู้เจริญของเรา ! ท่านเป็นเทวดาหรือ ?”

พราหมณ์เอย ! เราไม่ได้เป็นเทวดาดอก.

๑. บาลี จุฬโคปาลสูตร ม.ม. ๑๒/๔๒๑/๓๔๖. ตรัสแก่ภิกษุ ท. ที่ลึงแม่น้ำคงคาใกล้เมืองอุกกเวลา.

๒. บาลี จกุกก. อ. ๒๑/๔๔/๓๖. ตรัสแก่โณพราหมณ์ ที่โคนไม้ระหว่างทางแห่งหนึ่ง.

“ท่านผู้เจริญของเรา ! ท่านเป็นคนธรรพ์หรือ ?”

พราหมณ์เอ๋ย ! เราไม่ได้เป็นคนธรรพ์ดอก.

“ท่านผู้เจริญของเรา ! ท่านเป็นยักษ์หรือ ?”

พราหมณ์เอ๋ย ! เราไม่ได้เป็นยักษ์ดอก.

“ท่านผู้เจริญของเรา ! ท่านเป็นมนุษย์หรือ ?”

พราหมณ์เอ๋ย ! เราไม่ได้เป็นมนุษย์ดอก.

“ท่านผู้เจริญของเรา ! เราถามอย่างไร ๆ ท่านก็ตอบว่ามีได้เป็นอย่างนั้น ๆ, ถ้าเช่นนั้นท่านเป็นอะไรเล่า ?”

พราหมณ์เอ๋ย ! อาสวะ เหล่าใด ที่จะทำให้เราเป็น เทวดา เพราะยังละมันไม่ได้, อาสวะเหล่านั้นเราจะได้ขาด ถอนขึ้นทิ้งรากแล้ว ทำให้เหมือนตาลยอดด้วน ไม่ให้มี ไม่ให้เกิดขึ้น อีกต่อไปแล้ว. พราหมณ์เอ๋ย ! อาสวะ เหล่าใด ที่จะทำให้เราเป็น คนธรรพ์ เป็น ยักษ์ เป็น มนุษย์ เพราะยังละมันไม่ได้, อาสวะ เหล่านั้น เราจะได้ขาด ถอนขึ้นทิ้งรากแล้ว ทำให้เหมือนตาลยอดด้วน ไม่ให้มี ไม่ให้เกิดขึ้น อีกต่อไปแล้ว.

พราหมณ์ ! เปรียบเหมือนดอกบัวเขียว บัวหลวง หรือบัวขาว, มันเกิดในน้ำเจริญในน้ำ โผล่ขึ้นพ้นน้ำตั้งอยู่ น้ำไม่เปียกติดมันได้ ฉะนั้นฉันนั้นนะพราหมณ์ ! เราเกิดในโลก เจริญในโลก ก็จริง แต่เราครอบงำโลกเสียได้แล้ว และอยู่ในโลก โลกไม่ฉาบทาแปดเปื้อน เราได้.

พราหมณ์ ! ท่านจงจำเราไว้ว่า เป็น “พุทธะ” ดังนี้เถิด.

เรื่องย่อ ที่ควรทราบก่อน*

บัดนี้ เราผู้ โศกมโศคร เจริญแล้วใน สากยตระกูล เคยตั้งความเพียรไว้
ได้บรรลुสัมมาสัมโพธิญาณอันสูงสุด เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า....

นครของเราชื่อ กบิลพัสดุ์, บิดาของเราเป็นราชาชื่อ สุทโธทนะ,
มารดาผู้ให้กำเนิดเราชื่อ มายาเทวี. เราอยู่ครองเรือน ๒๙ ปี มี ปราสาทสูงสุด
๓ หลัง ชื่อ สุจันทะ โกกนุทะ และโกญจะ มีหญิงประดับคิณแล้วสี่หมื่นนาง, นารี
ผู้เป็นชายาชื่อ ยโสธรา, ลูกเราชื่อ ราหุล.

เพราะได้เห็น นิมิตทั้งสี่ เราจึงออกด้วยม้าเป็นพาหนะ ทำ ความเพียร
ถึงหกปี, เราได้ทำสิ่งที่ใคร ๆ ทำได้โดยยาก. เราเป็น ชินะ (ผู้ชนะ) ประกาศ
ธรรมจักร ที่ป่า อสิปตนะ เมือง พาราณสี, เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้าชื่อ โคตมะ
เป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลาย.

ภิกษุผู้เป็นอัครสาวกสองรูป ชื่อ โกณฑิยะ และ อุปลิสสะ, อุปัฏฐาก
ผู้ใกล้ชิดของเราชื่อ อานนท์, ภิกษุผู้เป็นอัครสาวิกาสองรูป ชื่อ เขมา และ
อุบลวัณณา, อุบาสกผู้เป็นอัครอุปัฏฐากสองคน ชื่อ จิตตะ และ หัตถาพวกะ,
อุบาสิกาสองคนชื่อ นันทมาตา และ อุตตรา. เราได้บรรลु
สัมมาสัมโพธิญาณอันสูงสุด ณ ทิวแห่งไม้โอศัลย....

๑. บาลี พุทรว. ข. ๓๓/๕๔๓/๒๖.

เรื่องสั้น ๆ ทศวรรทราบก่อน
(อีกหมวดหนึ่ง)*

ภิกษุ ท. ! ในภัททกัปนี้ ในบัดนี้ เราผู้เป็นอรหันตสัมมาสัมพุทธะ ได้บังเกิดขึ้นแล้วในโลก.

ภิกษุ ท. ! ในบัดนี้ เราผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ เป็นกษัตริย์โดยชาติ บังเกิดแล้วในชาติตติยสกุล.

ภิกษุ ท. ! ในบัดนี้ เราผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ โดยโคตร เป็น โคตมโคตร.

ภิกษุ ท. ! ในบัดนี้ ประมาณอายุขัย (แห่งสัตว์ในยุค) ของเรา
สั้นมาก : ผู้ที่เป็นอยู่ได้นาน ก็เพียงร้อยปีเป็นอย่างยิ่ง, ที่เกินร้อยปีขึ้นไปมี
น้อยนัก.

ภิกษุ ท. ! ในบัดนี้ เราผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะได้ตรัสรู้ ณ ควางแห่ง
ไม้ อัสสัถกะ.^๒

๑. บาลี มหาปทานสูตร มหา. ที. ๑๐/๒-๔/๑-๔. ทวิสแก้ภิกษุ ท. ณ กุฎิใกล้ไม้กุ่ม ใน
อารามเรทวัน. เป็นข้อความที่ทวิสเปรียบเทียบเรื่องราวของพระองค์เอง กับ พระพุทธเจ้า
องค์อื่นอีก ๖ พระองค์.

๒. คือ ไม้ Ficus religiosa ซึ่งเรียกกันในปัจจุบัน ตามมูลเหตุที่พุทธองค์ได้ตรัสรู้ใต้โคนของมัน
ว่า "ต้นโพธิ์" ในที่นี้ ที่ทรงเรียกว่าไม้อัสสัถกะนั้น เรียกชื่อพื้นเมืองเดิม. ต้นไม้จะเป็น
ไม้ประเภทใดก็ตาม หากมีพระพุทธเจ้าองค์ใด ใช้เป็นคันตรัสรู้แล้ว ไม้ประเภทนั้นพลอยได้
เกียรตินามใหม่ในพุทธกาลของพระพุทธเจ้าองค์นั้น ว่า "ไม้โพธิ์" ทั้งสิ้น. ในพุทธกาลนี้
ไม้อัสสัถกะซึ่งเป็นไม้ตระกูลมะเดื่อชนิดหนึ่ง, มีเกียรติไค้ใหม่ว่า "ไม้โพธิ์" มาจนบัดนี้.

ข้อความให้เกิดความสนใจในพุทธประวัติ

๑๗

ภิกษุ ท. ! ในบัดนี้ สาวกสองรูปมีนามว่า สารบุดร และ โมคคัลลานะ เป็นอัครสาวกคู่เลิศของเรา.

ภิกษุ ท. ! ในบัดนี้ สาวกสันนิบาตของเรา มีเพียงครั้งเดียว และมีภิกษุถึง ๑๒๕๐ รูป. สัมมสันนิบาตแห่งสาวกของเราในครั้งนี้ ผู้เข้าประชุมล้วนแต่เป็นพระชีนาสหังสน.

ภิกษุ ท. ! ในบัดนี้ ภิกษุผู้เป็นอุปัฏฐากใกล้ชิดของเรา คือ อานนท์ จัดเป็นอุปัฏฐากอันเลิศ.

ภิกษุ ท. ! ในบัดนี้ พระราชานามว่า สุทโธทนะ เป็นบิดาของเรา, พระเทวีนามว่า มายา เป็นมารดาผู้ให้กำเนิดแก่เรา, นครชื่อ กบิลพัสดุ์ เป็นราชธานี (แห่งบิดาของเรา).

จบภาคนี้.